

Posudek diplomové práce

Téma: *Pavlovo obrácení a jeho možné interpretace z hlediska psychologického* (Praha 2011)

Autorka: Eva Mašková

Vedoucí práce: Jiří Lukeš, Th.D. (katedra biblistiky HTF UK v Praze)

Formální kritéria a popis práce: Diplomová práce předložená na katedře biblistiky HTF UK v Praze splňuje všechna formální kritéria stanovená pro vypracování diplomových prací na HTF UK v Praze. Práce obsahuje „Prohlášení“ o samostatném vypracování, čítá celkem 76 stran, přičemž vlastní text začíná na str. 7 a končí na str. 70. Součástí práce je „Anotace“ (psaná česky a anglicky), jakož i klíčová slova (str. 2). Na samotném konci práce je umístěno anglické „Summary“ (str. 76), jemuž předchází „Použité zdroje“ (str. 72-75), kde autorka prezentuje literaturu, z níž čerpala, a to v jednom bloku bez dalšího členění. Zde je nutné konstatovat, že literatura je pestrá, vztahuje se k veškeré tématice, jež je v díle prezentována, obsahuje řadu zahraničních titulů (anglických i německých) a nechybí ani internetové zdroje. Autorka čerpala z encyklopedií, slovníků, sborníků, monografií, moderních i dávných pramenů, avšak chybí zde užití renomovaných teologických žurnálů (např. *NTS, ZNW, NovT, CBQ, JBL, HTR, JSNT, Apocrypha...*). Obsah práce (str. 5-6) je velmi podrobný a obeznámuje se sedmi kapitolami díla a „Úvodem“ („1. Výskyty obrácení apoštola Pavla v Bibli“ /str. 9-10/; „2. Obrácení apoštola Pavla ve Skutcích apoštolských“ /str. 11-29/; „3. Obrácení apoštola Pavla v epištolách“ /str. 30-39/; „4. Hagioterapie jako interpretační prostředek“ /str. 40-47/; „5. Psychologický výklad konverze“ /str. 48-57/; „6. Vzájemná konfrontace poznatků z teologie a psychologie“ /str. 58-65/; „7. Diskuse“ /součástí je „Závěr“, str. 66-70/), jež jsou dále členěny do četných pododdílů.

Jistou zvláštností práce je, že neobsahuje poznámky pod čarou či za textem. V případě prezentovaných postojů a bádání autorit je v práci zmíněno jméno autora, následně pak v závorce jméno s letopočtem vydání jeho díla, jež je dále uvedeno se všemi náležitostmi v „Použitých zdrojích“. Navzdory užitému systému je práce přehledná a je naprosto zřetelné, z jakých zdrojů autorka těží. Lépe by však mohly být značeny (uvozovkami či kurzívou) citace konkrétních závěrů a tezí jednotlivých badatelů.

Jazyk, struktura a obsah práce: Práce je psána kultivovaným jazykem s odpovídající odbornou terminologií, je čtivá, pravopisné a stylistické chyby nejsou časté. Osnova práce je logická, autorka se v průběhu celé studie drží tématu, zkoumaný problém pojednává komplexně a dílčím otázkám věnuje adekvátní pozornost (od pojmového aparátu a „literárního úvodu“ k rozborům konkrétních textů a následné aplikaci). K nesporným kladům a kvalitám práce patří to, že si je autorka vědoma šíře pojednávané problematiky (ale i její potřeby), rozdílnosti teologie a psychologie a z toho vyplývající nutnosti obsáhnout na patřičné úrovni obě disciplíny. Zde je nutné ocenit odvahu autorky, jež svým tématem překlenuje propast mezi disciplínami a vstupuje do interdisciplinárního dialogu, který zvládá, a ukazuje i to, jak může s biblickými texty naložit motivovaný a kvalifikovaný psychoterapeut. Autorka se snaží zachytit Pavlovu osobnost z textů Skutků apoštolů, z Pavlových řečí zde pronesených, z Pavlových epištol, ale i z materiálu apokryfního, kde věnuje pozornost Skutkům Pavla a Thekly. Biblická místa autorka pečlivě volí a usiluje o zpracování co nejširší oblasti textů, které Pavlovu osobnost a konverzi zachycují. Správná je také volba apokryfních textů a práce s nimi, jakož i komparace látek a nahlédnutí na ně z psychologického hlediska.

V této fázi zkoumání textů odvádí autorka kvalitní práci (ač zřejmě nepracuje s řeckým textem /str. 18-29/). Snad jedinou výraznější výtkou, kterou je zde možné učinit, je prezentace velmi starých odborných studií (Gigot 1909 /str. 15/, Kerr 1915 /str. 16/, Brann 1901 /str. 17/, Jamieson 1871 /str. 26/, Henry 1706, 1760 /str. 28-29/), která není doplněna komentářem k jejich relevanci ani modernějším bádáním širšího rozsahu.

Při zpracování tématiky postupuje autorka metodologicky korektně, za pokus by však stála aplikace některého z postupů, jež nabízí např. V. K. Robbins či W. Wuellner, které náleží do oblasti komplexních interpretačních metod a „socio-rétoriky“, a jsou uzpůsobeny i pro zpracování faktů sociologických či psychologických. Zajímavou (možná však již religionistickou) sondou by byl i pohled do „středomořské kultury“ prvního století, např. do světa „mystérií“ (vážného konkurenta raného křesťanství), kde konverze a nová identita jedince sehrávaly stěžejní roli. Díky takovéto analýze by historická situace raných křesťanů (zvláště z pohanů, získaných apoštolem Pavlem), kteří mohli být podobného psychologického ladění i sociálního postavení jako stoupenci mysterijních kultů, více vystoupila do popředí a s ní i význam konverze.

Za nejzásadnější a nejvydařenější považuji kapitoly 4., 5. a 6., zejména strany 40-42, 45-47, 49-57 a 58-67, kde je zvláště patrná myšlenková práce autorky samotné, a cíle, které práci sleduje. „Diskuse“ a „Závěr“ jsou rovněž pečlivě zpracovány, což lze říci i o řadě tabulek, jež práce obsahuje.

Práce přináší rovněž řadu zajímavých dílčích postřehů (např. str. 36, 42, 56), které svědčí o rozhledu autorky a ocenit je nutné i široké spektrum badatelských postojů, jimž dává prostor a které zapracovává.

Drobné korekce jsou nutné na str. 9, kde autorka uvádí, že apoštolu Pavlovi bylo „tradičně připisováno 19 listů NZ“, což není pravdivý údaj. Na str. 15 se autorka opírá o studii z roku 1909 a větu uvádí slovy „V současné době...“. Při popisu Pavlovy cesty po moři a následné bouři (str. 18) autorka podpírá argumentaci tvrzením: „Nicméně meteorologové a navigátoři dokazují, že ačkoliv jsou události popsány poněkud okázalým způsobem, muselo k nim dojít stejně, jak je zaznamenává Lukáš (White, 2001).“ Bouře na moři je velkým tématem starověkých vyprávění či děl (Vergilius, *Aeneas* 1.92-101; Homér, *Odys.* 5.299-312; Lucian, *Bel. Civ.* 5.635-71; Seneca, *Ag.* 510-527; Achilles Tatius, *O věrné lásce Leukippy a Kleitofóna*) a Lukáš zde řadí své dílo do určitého okruhu literatury. Stylistickými prostředky i tématem vtahuje čtenáře do děje (např. „my“ forma) a ukazuje Pavla jako křesťanského hrdinu, jehož vysoký étos a bezmezná víra neopouštějí ani v nevyjpatějších situacích. Vězeň pro Krista je nevinný a díky tomu, že je na palubě, zachraňuje jeho Bůh, který se k němu stále hlásí, i celou posádku. „Bouře na moři“ je zde určitým dobovým „mustrem“, kdy jde lidská existence pod soud a literatuře tento fakt nemůže uniknout. Lukáš velký motiv bouře zná a mistrně ho literárně i teologicky zpracovává. Pavel je zde zachráncem ostatních, jeho zvěst má nezastupitelnou roli pro celou říši a císař ji musí slyšet. V Římě bude svědčit ten, jehož Bůh vyvolil a zachránce mnohých, tedy ten, který je „jako Kristus“. Meteorologická fakta jsou zde sekundární, ba terciální (hodnotu této scény, do níž je zakomponována i eucharistie, neurčují, jen utvářejí její kulisy).

Hodnocení a klasifikace: Práce je psána s invencí, autorka tématiku kriticky promýšlí, a to z pohledu obou disciplín – teologie i psychologie. Z širokého spektra možných stanovisek vybírá podstatné, volí vlastní osnovu prezentace problému a ukazuje hranice obou oborů, jakož i jejich možné sepětí (viz „hagioterapie“ /str. 40-47/). Práci obohacují postřehy z vlastní praxe autorky (umně zakomponované do celku díla /str. 45-47/), a zvláště cenné je, že se ze

studia „konverze“ (pod „tlakem“ psychologie) nevytrácí autorčino „teologické předporozumění“ a z užití metodiky se nestává toliko „exaktní záležitost“ vymezená čistě horizontálním rozměrem četných (sociologických či psychologických) statistik a průzkumů. Autorce rovněž nechybí patřičný nadhled a snaha o nahlédnutí konverze jak z hlediska akademického (vědeckého či badatelského), tak i z hlediska praktického, kde se apoštol Pavel stává výraznou modelovou postavou (ba „vzorem“). Autorka usiluje o přesnou formulaci problémů i stanovisek a dokáže se v klíčových momentech pracovního postupu samostatně rozhodnout a uplatnit také vlastní interpretaci fenoménu „konverze“, jakož i přístup k osobnosti apoštola Pavla. Z práce je patrné, že zvolená problematika je autorce blízká, přesahuje možný rozsah diplomové práce, a je velmi vhodné autorce doporučit, aby ve studiu tématu dále pokračovala.

Navrhovaná klasifikace: **v ý b o r n ě (1)**.

Dne 17.8.2011 v Praze

Jiří Lukeš, Th.D.